

Роздуми науковця

УКРАЇНА І СВІТ: СИНЕРГЕТИЧНІ ЧИННИКИ БОРОТЬБИ ІЗ ЗАГРОЗАМИ ГЛОБАЛЬНОЇ ГІБРИДИЗАЦІЇ

Вовканич Степан Йосипович,
доктор економічних наук, професор

Уперше складові української національної ідеї розглядаються як стратегеми (плани дій) у системі державотворчих процесів України та в контексті мобілізації світової громадськості задля здобуття ефекту синергії боротьби проти загроз глобальної гібридизації.

Ключові слова: стратегеми розвитку, українська національна ідея, ефект синергії боротьби, глобальна гібридизація.

Vovkanych Stepan

**UKRAINE AND THE WORLD: SYNERGETICAL FACTORS OF COMBAT
AGAINST THE THREATS OF GLOBAL HYBRIDIZATION**

For the first time the components of Ukrainian national idea are considered as strategems (plans of actions) in the state development processes in Ukraine and in the context of mobilizing the international community in order to obtain effect of synergy fight against threats of global hybridization.

Keywords: development stratagems, Ukrainian national idea, effect of synergy struggle, global hybridization.

В Україні четвертий рік триває війна. Наблизити її закінчення можуть тільки світ і українці разом чи то в дипломатичний, чи у військовий спосіб. А поки що всі звикають до щоденної гібридної війни, на фронті якої воюють одні українці. На українському фронті гинуть і зазнають поранень не лише воїни АТО, а й діти, мирні літні люди. Горять школи й лікарні, руйнуються заводи і шахти. На мінах терористів підриваються учасники міжнародних спостережних організацій, волонтери. А Росія, постачаючи танки, гармати, іншу сучасну зброю терористам, цинічно завіряє довірливий світ, втулюючи йому чергову олжу, що, мовляв, амуніцію вони добувають та видають «на-гора» із шахт Донбасу. «Видобуток» настільки щедрий, що на 9-те травня

влаштовують воєнні паради, які телетранслює Москва.

Росія, будучи постійним членом Ради Безпеки ООН, блокує будь-яке її рішення, яке проливає істину на реальний стан речей, демонструє зневагу до міжнародного права і світопорядку. З її вини світова система безпеки — в колапсі, адже, граючись у смерті людей і націй, Кремль замилує світовій громадськості очі своїм «миролюбством», легендами про змушування непокірних грузин, молдаван, українців, сирійців до миру. Водночас ООН не може ефективно вплинути ні на воєнні дії сьогоденного агресора, ні очистити інформаційний простір світу від надуманого ним оманливого контенту.

Хоча кожній небайдужій людині зрозуміло, що війна на сході України – не внутрішня і не громадянська, як її представляє агресор. А гібридна, що стала новою реальністю іще до анексії Росією українського Криму. Війна народна, справді вітчизняна, релігійно братовбивча за життя, буття і національну ідентичність українців, за їхню держану суб'єктність і свободу древнього народу, що віддавна сповідує європейські цінності і врешті вирішив вирватись із задушливих імперських обіймів «старшого брата» та інтегруватись у вільний цивілізований світ.

Війна Росії проти України – це кровопускання за неслухняність нескорених. Але найголовніше – вона не лише проти України: від того, хто переможе, залежатимуть міжнародні відносини, права людини та націй, цивілізований розвиток людства [1].

Отже, слід глобально і по-новому осмислити сенси боротьби українців, насамперед щодо інтернаціональності їх звитяги: вони воюють проти Росії *«за нашу і вашу свободу»*. Водночас Захід має твердо зрозуміти максимум: російські імперські апетити ніколи не обмежаться поневоленням Києва. Тому для світу будь-яке ослаблення протидії агресору, аби насолоджуватись «м'яким диваном», тим паче своєю вищістю і віддаленістю театру воєнних подій, – украй небезпечно та недалекоглядне. Ще В. Черчилль у своїй знаменитій фултонській промові попереджав людство, яке щойно покінчило з Першою світовою війною, про загарбницьку схиленість росіян та відкрив очі повоєнним західним обивателям на їхню агресивність, за якою вони нічого не цінують більше, аніж силу. І ніщо не поважають менше, ніж слабкість, особливо – військову [2].

Гібридна війна на сході України – це наслідок кризи світової системи безпеки, яка не врахувала традиційну агресивність Росії. Світ виявився не готовий до її дій, не адекватних будь-яким міжнародним правилам поведінки. Трагедія України в тому, що вона змушена обстоювати свою незалежність в перехідних умовах розгортання цих змін, біфуркацій і протистоянь при неадекватній реакції світу.

Нині Росія, підсилюючи емігрантські фобії Європи, спекулюючи на загрозах матеріальному благополуччю її мешканців та фетишизуючи торговельні втрати, легко насаджує історичне

безпам'ятство. Плюс до цього європейці забули аншлюс Судет і Австрії Гітлером, німці – блокаду радянськими військами Берліна в 50-х роках, угорці – окупацію та криваве придушення їхньої революції в 1956 р., чехи та словаки – «братню» допомогу військ Варшавського блоку в 1968 р. Єдині, хто пам'ятає самозваних «визволителів», – це народи балтійських республік і певною мірою – Польщі. На жаль, їх не завжди розуміють, а поляки, згадавши «шовінізований» націоналізм, чи практикуватимуть альтруїзм як наші адвокати?

Псевдоінтернаціоналізм – сталий робочий інструментарій російського імпершовінізму

З великими муками і надзусиллями по краплі вичавлюючи із себе рабів, українці борються. Їм нелегко, бо ще недавно були в «шинелі тоталітарного соціуму», і сьогоднішнє їхнє завдання – не дати перетворити цей нав'язаний комуністами штучний тип людини на соціальну спадщину. Синдром «радянської людини» – феномен, який, на щастя, не відомий Заходу, однак його лікування в Україні далеке від завершення. Ми, може, іще на півдорозі. Однак і Захід через своє нерозуміння психології витвореної т. зв. нової людини піддається «дезам», що їх дедалі більше генерує пропагандистська імперська машина, нівелюючи національні інформаційні простори геббельсівськими методами брехні та психологічного тиску. Додаючи тотальну денационалізацію, позбавлення національної ідентичності, рідної мови, знищення національних еліт як споконвічні традиційні прийоми всіх російських імперій, незалежно від їхнього кольору та ідеологічного дизайну: білих, червоних, православних, атеїстичних тощо. Україна важко долає історичне безпам'ятство, маючи навіть заповіді геніїв.

Депутати Львівської обласної ради 1-го демократичного скликання, зібравшись у сесійній залі з нагоди виходу книжки «Перша демократична» та 25-річчя початку виборчої кампанії та організації Львівського осередку Руху, звідки прийшла, власне, більшість тодішніх депутатів, констатували: в Україні не шанують традицій, слабо задіяна історична пам'ять, досі не виконали всіх

заповідей Шевченкового «Заповіту». Заповідь перша: «...поховайте / Мене на могилі / Серед степу широкого / На Україні милій...» Її виконано — українці перевезли труну Поета з Петербурга в Україну і поховали його над Дніпром, там, де він, власне, просив. Другу буцімто теж виконали: «Поховайте та вставайте, / Кайдани порвіте...» Повстали, але чи імперські пута (неуречевлені ідеологічні, духовно-інформаційні, інтелектуальні, церковні) розірвали?

У цьому сенсі не можна не згадати настанови із доповіді «Заповіт Шевченка», виголошеної Д. Донцовим на Шевченківській академії в м. Торонто (Канада) 9 березня 1950 р. «Тому якраз тепер такий актуальний його Заповіт. Бо знов на Україні розбійники, людодіди з варварської Півночі правду поборили. Знову чужа деспотія лютує на нашій, не своїй землі, вже не в білім, а в червоному плащі Сатани (в путінському зеленому військовому камуфляжі. — С. В.). І знов лакеї з червоною кокардою на лобі, які помагають „розпинати вдову сиротину“ чужинцеві. Знов повно всюди „мерзенних каламарів“, одописців тиранів. Знову обернений в рабство народ. Але нині з'явилися на Україні ті, яких не було за Шевченка і яких він з тугою, з сумом так пристрасно викликав до нас. Ті, що *помсту й кару* (підкреслено мною. — С. В.) несуть новим катам... І тому, власне, щоби знищити, зганьбити, оклеветати нову воюючу Україну, зломити її духа і перелякати темних людей, — злигалися „розбійники людодіди“ чужинецькі з „рідними“ нашими „донощиками і фарисеями“» [3].

Усі вони разом зі зрадником-втікачем Януковичем, що звернувся до Путіна ввести в Україну війська, зі злочинцями, корупціонерами, колаборантами, володарями «золотих батонів», розкішних палаців і страусиних вольєрів, принесли нині в Україну зло, яке спричинило страшну гібридну війну. Гине цвіт генофонду нації, а від російських «дез» не захиститися «валом Яценюка». На сході від рук сепаратистів, терористів вмирають не тільки борці за національну ідею. Цілу націю хочуть перетворити в «отих рабів німих», усю Україну — денационалізувати, а відтак — доросійшити. Тому далі актуальною є третя заповідь Кобзаря, що вимагає відповідно до законів України знайти і покарати винних: «...*І вражою злою кров'ю / Волю окропите*». Особливо тих, хто закликав вбивство для вбивства своїх співвітчизників, хоча на Євангелії клявся їх захищати, — криводушників не слухати, карати треба.

Час припинити панування «великих» націй за рахунок «малих»

Очевидно, пора зрозуміти вселенський соціогуманістичний сенс слів І. Франка, що все сказане поза рамами нації — або фарисейство, або намагання сховатися за «інтернаціональними фразами» від нагальних потреб своєї нації. Навіть більше, наблизитися до розуміння соціогуманістичного пакета захисту духовного відродження всіх уярмлених народів і народностей. Загроз їх подальшого національного знеособлення, знедержавлення імпершовіністами, у т. ч. й нищення українців, їх рідного слова як Логосу корінного (титального) народу, що дав назву державі в центрі Європи. Однак йому не дозволено ні стати соборною нацією, ні реалізувати максимум, що не може бути вільною людиною, допоки її нація підневільна. Адже без дозволу кремлівського карлика, що уявив себе великоросом, їй наказано інтегруватися у вільний світ. Далі підсилюється панування «великих» за рахунок малих.

Зрозуміло, українцям ніхто не допоможе в їхній ідентифікації чи, скажімо, у поглибленні вимоги в цьому контексті до майбутніх обранців. Настав час розглядати українця передусім як *соборну особистість* з її *всеукраїнськими* почуваннями, болями і сподіваннями. Своєю чергою, це вимагає розглядати *соборність України* не лише в географічно-територіальній площині, а й з позицій світоглядних, морально-правових, соціально-психологічних критеріїв соборної *здатності* тих, хто живе на українській землі, творить національне *середовище*. Тобто соборність розглядаймо в контексті синергійності дій людини, нації і цивілізованого людства — їхніх знань, свідомості та низки інших духовно-інтелектуальних, культурних цінностей, а не лише реформи влади, бюджетної децентралізації, самоврядування тощо. Нині Росія анексувала та окупувала частину земель України, але вона не змогла зменшити *великі* почуття соборності та єдності українського народу. На перший план вийшла українська ціла (за Франком) людина — волонтер, надавач притулку тимчасово переміщеним, капелан.

Сьогодні, як ніколи, актуальне звернення Франка з відкритим листом до галицької української молоді, що «мусимо навчитися чути себе

українцями — не галицькими, не буковинськими українцями (від себе додаю — не донецькими чи харківськими. — С. В.), а українцями без офіціальних (регіональних. — С. В.) кордонів. І це почуття не повинно в нас бути голосною фразою, а мусить вести за собою практичні консеквенції. Ми повинні — всі без виемки — поперед усього пізнати ту свою Україну, всю в її етногеографічних межах, у її теперішнім культурним стані, познайомитися з її природними засобами та громадськими болячками і засвоїти собі те знання твердо, до тої міри, щоб ми боліли кожним її частковим, локальним болем і радувалися кожним, хоч і як дрібним та частковим, її успіхом, а головню, щоб ми розуміли всі прояви її життя, щоб почували себе справді практично частиною його» [4]. Франкова соборність людини — це не «жолудкові інтереси», а відчуття болю за вбитих і поранених в АТО, полеглих за *українську ідею*, покалічених душевно, відірваних від цивілізаційного розвитку людства.

Попри те, досі не покарані опричники Януковича, які цинічно в Києві розпочали розстрілювати *українську національну ідею* (УНІ), а відтак сам генеральний регіонал, який віддав наказ стріляти в мирний Майдан Гідності, а опісля звернувся із заявою до Путіна про військову допомогу. І зараз не так уже важливо: знав він чи ні, що задовго до його злочину минулі сторіччя глибоко закарбували в народній пам'яті українців факт нищення саме московитами їхньої національної ідеї. Гірше, він, на жаль, злочинно забув, що самозваний брат — Каїн. Знову знехтував застереженнями всесвітньо відомого вченого Юрія Шевельова, наведеними в статті «Москва, Маросейка» в 1954 р. з нагоди 300-річчя Переяславської ради. Власне, в них на основі аналізу історії зазначаються три найбільші для УНІ небезпеки: Москва, український провінціалізм і кучубейство. Тоді, на річці Маросейці, що протікала серед московських пралісів і боліт, після цієї ганебної «ради» (точніше, зради) зупинялися українці, яким царем було звелено приїхати.

Шкода, але перефарбовані регіонали, що стали депутатами від опозиційного блоку, далі не визнають принизливого факту нещодавнього існування колоніального стану України. Вони не хочуть визнати знушання Російської імперії над колонізованим українським народом. Знову з тупою ненавистю до української мови — основної ознаки нації — ігнорують генезу історичного розвитку корінного народу, сутності його

державницької ідеї як підгрунття збереження автентичності українства.

У цій ситуації знову, шкода, забуто не тільки про захисну місію національної армії, а й стратегічні складові УНІ від М. Хвильового. А вони і сьогодні не втратили своєї актуальності для захисту українства і рівнопартнерської комплексної євроінтеграції: «Дайош інтелігенцію! Геть від Москви! Дайош Європу!» На жаль, комуністи весь час спотворено і тенденційно інформували суспільний загал, як це сьогодні чинять щодо НАТО. Старі імперські прийоми не канули в Лету. Вступ України до НАТО пропаганда Росії подає як загрозу, а не вигідну колективну безпеку українців; на сході — не російська війна проти України, а громадянська; не російські найманці винні в ескалації воєнних дій під Авдіївкою, не росіяни збили малайзійський літак з дітьми, не їхні бойовики заклали міну під автомобіль членів місії ОБСЄ, а українці. А народні депутати замість державотворення, займаються, як м'яко називає Ліна Костенко, «мискоборством».

Українська політична еліта, виборча система не витримують ніякої критики. Як наслідок, хоч необхідне підвищення якості та ролі національних еліт, їхніх ідей у творенні Української держави, зміцненні її суб'єктності й стабільності. Треба не лише усунути історичне безпам'ятство, а й нагально опрацювати перспективну стратегію розвитку нації, донести світові сенси ідеї її боротьби [5].

Стратегізування національної ідеї України

В Україні — маса партій. Однак майже всі вони лідероцентричні, працюють на забезпечення представництва та лобювання інтересів бізнесу в парламенті й мають непрозоре фінансування. Рівню ж — немає жодної ідеологічно панукраїнської, яку очолював би відомий подвижник *української національної ідеї*. Більше того, інтелектуал з побудови національної держави, моральний авторитет народу, лідер реалізації інтересів України, відновлення її соборності. Водночас гібридна війна, нав'язана Росією, турбулентний стан України ригористично вимагають належної роботи Верховної Ради, у т. ч. шляхом врахування досвіду країн старих світових демократій при вдосконаленні Конституції України, що

невиправдано затягнулося. І це має бути не один примітивний піар потреби дочасних виборів. Адже досі не задіяно новий, більш справедливий виборчий закон; не змінено старий склад ЦВК, ще не адаптована недоторканність «достойників» нації... Винна й спільнота, що вибирає та обрала світоглядно далеких від розуміння насущних потреб державотворення, використання для цього інтелектуального капіталу нації та досвід цивілізованого світу.

Нині пропонуються різні візії закінчення гібридної війни на Донбасі, але не чути планів українського уряду, які б виходили із засад національної Ідеї. Досі не оприлюднено стратегії ні розбудови національної держави, ні деокупації та відбудови тимчасово загарбаних територій. Очевидно, що насамперед не обійтися без стратегії розвитку України, яка б спиралася на пріоритети *національної ідеї*, її безпеки, серйозного духовного очищення та сумлінної якісної праці кожного.

При опрацюванні цих стратегій не обійтися без врахування світового тренду, який чітко виокремлює безпосередні (видимі, матеріальні) *джерела* (ресурси) та опосередковані дії *рушійних* (невидимих, духовних) *сил розвитку* спільноти. Саме в них домінують такі якісні фактори духовності, як: інтелектуалізація, елітаризація, гуманізація та екологізація, одухотворений інтелект, рух нових знань, ідей, проектів тощо. Мають запрацювати носії просвітництва і добродійства. Власне, завдяки просвітництву в Європі після Середньовіччя настала епоха Відродження. Складові духовності – чесність, патріотизм, соціальна активність заради добра, усталені норми, мотиви, культурні цінності, традиції – запобігають злодійству, корупції та іншим формам девіантної поведінки.

Деокупація, реінтеграція Донбасу – це довгострокове впровадження рекультрегіоналізації як процесу інтегральної українізації духовно-інтелектуального середовища, рекультивувати території, а, головне, деформованого світогляду мешканців цієї території. Реінтеграція на сході детермінуватиметься побудовою Української держави взагалі. На потребу рекультрегіоналізації ми звертали увагу давно, неодноразово й до окупації. Однак наші очільники, свідомо чи несвідомо, розпоростили основи національного будівництва, дозволили антиукраїнським відцентровим силам звести нанівець основи ідеологічного забезпечення державотворчих процесів, які б твердо

грунтувалися на духовно-інтелектуальних засадах і загальноукраїнських інтересах, що гармонійно акумулюють такі *стратегічні пріоритети нашої національної ідеї* – *Україна: соборна, українська, гідна людини, нації та цивілізованого людства*.

Формула «СУГ» (соборність, українськість, гідність) ґрунтується на соціогуманістичних засадах, однак соціогуманізм має бути захищеним євроатлантичною військовою потугою і справедливим правосуддям за вчинені злочини, поширення неправди та всіх видів людиноненависницької ідеології – нацистської і комуністично-більшовицької. При такому захисті складові УНІ формують сталу державотворчу модель «СУГ» держави, в якій бажатимуть жити українці та їхні нащадки. Отже, така модель має акумулювати якісні пріоритети державного будівництва, стратегіми (плани дій) довгострокового алгоритму перспектив соціально-економічного, культурного, оборонного та іншого розвитку нації. Рівно ж – має володіти своєрідними «сугестіями» впливу, які орієнтують і активізують синергію світової громадськості на боротьбу із загрозами глобальної гібридизації.

Ми прагнемо в Європу, добилися безвізу, але при цьому не адаптовані до її гуманітарних та правових основ: інституту меценатства, інституту власності, принципів ощадності, служіння народу тощо. У нас ще донедавна не було інституту *волонтерства*, досі нема *стратегем* соціально-економічного розвитку. *Яку* Україну, власне, ми хочемо побудувати, *чим* зшити націю, коли нема *духовно-ідеологічних* засад державотворення; як їх *стратегізувати*, задіяти *механізми тягlosti* розвитку, його *сталості*? Чи досягнемо ефекту *синергійності* в розбудові національної держави, децентралізуючи відродження *культури* або *соборності* України без врахування споконвічних складових її *національної ідеї*?

У реальних обставинах гібридної війни, загроз нашої національній безпеці, проведення реформ економіки та децентралізації влади актуалізується потреба визначення основоположних складових *ідеї сучасного державотворення* як Дому соборної нації в світовому культурному розмаїтті. Дедалі більше на часі стає культурологічна основа нової соціогуманістичної парадигми бінарного захисту і людини, і нації, яка одночасно соціалізує людиноцентричні європейські цінності, охоплює націєцентричні їх орієнтації з урахуванням сьогоднішніх воєнних, інформаційних, духовно-інтелектуальних, енергетичних, економічних

та інших викликів корінному народу, що живе на своїй землі, у власному мовно-культурному та історичному просторі.

Ідеться про права та бінарний захист людини в «рамах нації», її держави, про їх гармонізацію в інформаційному, правовому і громадянському суспільстві; про духовно-інтелектуальні цінності, аксіологію вільного вибору вектора інтеграції в світове вільне співтовариство. З цієї позиції соціогуманістичність (*соціо* – суспільний, людський; *гуманістичний* – людяний) – майбутній напрям сьогоднішньої гуманітарної політики, курс нових ідеологічних засад творення держави Україна, що захистить і людину, і націю, їх право безперешкодно передавати з покоління в покоління духовно-інтелектуальні трансфери як соціальний геном тяглості розвитку народу, збереження його національної ідентичності, історичної пам'яті, традицій, свободи інтеграції. Тоді нація наділить особистість певними архетипними, світоглядно-ментальними характеристиками, озброїть відповідною вірою і довірою, волею, фахово-знанневим і духовно-інтелектуальним потенціалом, уможливить їй соціальні ліфти.

Нинішній світовий тренд державного управління такий, що систему чи то глобальних, чи то локальних процесів щораз уважніше пропускають через *якісні* фільтри. Навіть новообраний президент США Д. Трамп улаштував публічне обговорення кваліфікацій майбутніх міністрів. Потужний винахід минулого сторіччя в гуманітарних (соціальних) науках – *системний підхід* – дав економічній науці, окрім структурно-функціонального підходу до досліджень суспільних процесів, іще один важливий імператив, який не завжди в Україні адекватно і своєчасно використовуємо. Йдеться про потребу звернути більшу увагу на *якісне* вдосконалення відповідності структур покладеним на них функціям, тобто на *емерджентність* системи.

Ми маємо забезпечити якісне поліпшення соціальних систем та імператив їх приведення до належного рівня ефективного виконання своїх функцій. Нинішній механізм його реалізації вимагає якісного зсуву функцій Української держави до потреб нації не через бажане Москві розмиття її ідентичності, денационалізації, зрощення, нищення структур УНІ, для якої Кремль – вічний ворог № 1, а шляхом якісного вдосконалення саме цієї третьої складової на будь-якому рівні соціальної системи України,

патріотично пам'ятаючи, що її вдосконалення – невід'ємне від світового контексту.

Життя жорстко і жорстко підтверджує цей імператив, починаючи від безпекової діяльності ООН, де РБ не може гарантувати світовий порядок, коли Росія як постійний її член стає агресором проти іншого члена ООН. Тоді стане можливим припинити подальшу неприпустиму бездіяльність ООН, що може спричинити глобальну гібридизацію як незвідано-своєрідну нову реальність Третьої світової війни, апокаліптично-трагічні наслідки якої передбачити неважко, а пробачити – неможливо, бо нікому буде це робити. Та це не виправдує, приміром, внутрішніх дій поліції в Україні, система якої не може захистити людину, чи систему судів, які чомусь виправдовують злочинців. І так далі, аж до управління промисловими об'єктами, коли інтелект особи-управлінця в непоодиноких випадках працює не на розвиток діяльності, а на розробку схем особистого збагачення. Світ має знати, що деякі українські міста російськомовні не тому, що в них не живуть українці, їх нація не єдина, а тому, що імперія їх встигла криваво денационалізувати, порушивши код нації. Аби далі не спекулювати на наслідках шовіністичних злочинів, їх треба припинити, найперше, вивішивши з України загарбницькі війська. І для того т. зв. проукраїнської урядової політики замало. Потрібні *українська* політика уряду, санкції проти Росії й ефективна допомога Україні. А відтак – належне духовне та національне відродження.

В Україні консолідувати соціум означає всенародне усвідомлення того, що в унітарній Українській державі стало функціонує духовно-інтелектуальна, культурологічна основа *національної ідеї*, відповідний їй інформаційно-правовий супровід, артикулюється строго українська політика, є спільне розуміння історії та бачення єдиної держави майбутнього. Для живих і ненароджених аксіомами є державні символи (Герб, Прапор, Гімн) України як давні знаки соборного народу. Україна – єдина, неподільна; її питома мова – українська і державна. Її національна Церква – одна, не залежна ні від політичних внутрішніх чвар, ні від провокацій агресивних сусідів. Слід зрозуміти: якщо церковні Лаври належать служителям, які не підводяться при вшануванні у Верховній Раді України полеглих захисників нації, то з емерджентністю суспільства як системою недопрацьовуємо. Необхідно також гідно ідеологічно зміцнити основи українського державотворення, зрозуміти потреби дерусифікації нації,

декомунізації країни і рекультрегіоналізації Донбасу, опрацювати загальнонаціональну стратегію гуманітарної політики, її духовно-ідеолого-інтелектуальний дизайн.

Національні еліти та Уряд України для себе, Росії і решти світу мають очистити заявлене слово «гуманний», допомігши зрозуміти парадигмальний масштаб поняття «соціогуманістичний» як наш новотвір, що має не лише український вимір і сенс. Український фронт гібридної війни вимагає розвести смисли секондхенівської допомоги, тобто т. зв. гуманітарки для бідних, гуманітарної політики держави (освіта, наука, медицина, культура тощо) і піар гуманітарних конвоїв агресора, його нібито гуманітарних коридорів для терористів-найманців. Урешті, нових соціогуманістичних засад парадигми бінарного (двовалентного) захисту та розвитку і людини, і нації (націй), їхнього буття на своїй, але загарбаній землі; відтак вільного майбуття у вільному розмаїтому колі народів, в якому шекспірівське «бути» нині для України – не награне, а архіважливе і доленосне, яке вдень і вночі випробовується кров'ю.

Отже, на часі є комплексні дослідження теоретико-методологічних засад формування в Україні нової політики, яка б ґрунтувалася на *соціогуманістичній парадигмі* паритетного захисту прав людини та нації; на колективній *євроатлантичній* оборонній системі вільного світу. Водночас не виносила б на маргінес ні історію, ні подвижників *української ідеї* як споконвічної мрії корінного народу, що дав назву національній державі. У центрі Європи українцям не так потрібен євровіз, як натівська захисна парасоля. Зрозуміло, що допоки ми в полум'ї війни, нас цураються, але і без нас під парасолою – ризики. Без них не обійтися по сусідству з агресором. Однак за цих умов НАТО, вочевидь, даремно легковажить оборонним потенціалом країн Балто-Чорноморської дуги, а ЄС – східноєвропейським сегментом своєї політики. Марнославними є амбіції щодо лідерства очолити таку політику. Лише консолідовано, за відповідної політичної волі кожного уряду, залучивши громадський сектор спільноти, зможемо донести світові насущну потребу спільної боротьби та наше бачення стратегії й тактики її переможного закінчення. Світ мусить дослухатися до попереджувальних сигналів українців про загрози анексії та ідеологем «руського мира» – новітніх імпершовіністичних кайданів рашизму ХХІ ст., аби не наступити на граблі глобального самознищення [6].

Нікому не «вмити рук» від крові гібридної війни

Світ, його лідери в ХХІ ст. не мають жодних підстав забувати агресивність і глобальну терористичну метропольність останньої імперії зла, котра, будучи невидимою віссю держав-терористів, іще в період холодної війни заклала міни сповільненої дії, що нині варварськими актами трагічно вибухають по світу. Чи не їхні наслідки у вигляді чорного квадрата на світлому тлі цивілізації символічно узагальнив всесвітньо відомий український художник К. Малевич на пам'ять нащадкам? Терор, брехня, як і сторони квадрата, рівні в злочинах, варварстві їх організаторів і виконавців. Шукаймо та караймо не лише виконавців терактів! Держави-терористи, наймачі терористів нарівні з виконавцями повинні відповідати за безвинно убієнних.

Неприродно рівні сторони чорного квадрата своєю рукотворною семіотикою мають нагадувати українцям «Чорну раду». Йдеться не тільки про неї як історичне зло, спричинене тими, хто задумав, провів і прийняв рішення щодо поділу єдиної неньки України по Дніпру, описане П. Кулішем. А й про зло, ще не описане, яке пишеться, і найстрашніше – поза Україною та рамками її національних інтересів. Яке, однак, чинилося тими, що розширювали і розширюють його нині, розшматовуючи Україну по Збручу, Сану чи то способом виселення лемків, кровопролиттям під Хустом, розмиттям острова Тузла, запрошенням у Путіна воєнної допомоги чи підривом кіборгів Донецького аеропорту, порушенням Мінських домовленостей. Світ має допомогти Україні перейти до Женевського формату переговорів, долучити ООН, а держави-гаранти безпеки без'ядерної України – виконати взяті зобов'язання.

Не України вина, що повоєнна фултонська промова продиктована усвідомленням того, що рішення ні в Ялті, ні в Нюрнберзі остаточно не усунули розповзання чорного квадрата по світу. Ба більше. Ялта і Крим стали першими його жертвами. Ніхто не згадував тоді, на жаль, Україну, для якої Друга світова не почалася «вероломним» (хто і кому вірив?) нападом Гітлера на СРСР і не закінчилася в 1945 р. Під час цієї війни дві різні армії, але з однією грізною метою – загарбати Україну, двічі плондрували її землю. Наперекір усім бідам Україна живе! Віриться, що у Планети Людей вистачить одухотвореного інтелекту, ресурсів і моралі, аби не дати розширяться чорному

квадрату зла на світлому тлі розвитку людства і в умовах викликів гібридної війни.

Перемогти терор можна за допомогою згуртованих всесвітніх сил добра і правди. Про це свідчать подвижники багатовікової УНІ, та кров, яка не застигає в АТО. Сьогодні на форпостах сходу українці проливають кров не лише за свою свободу. Вони прагнуть захистити, зберегти для прийдешніх українськість (слово, освіту, науку, пам'ять, єдину Помісну церкву), не дати запропастити ні людину, ні націю, ні її державу. Водночас українці захищають культурно-мовне розмаїття людства і вчаться вистояти у хитросплетених задумах імперських ідеологій, їхніх колоніально-асиміляційних «міров», архіпелагів тотального насилля та хвиленої психіки новаторів гібридних воєн.

За цих обставин Україні потрібні як допомога світу новітньою зброєю, амуніцією, медикаментами, так і сусіди, які з належною повагою ставляться до Української держави по всьому периметру її прикордоння. Водночас життєздатність проектів будівництва навколо України газопроводів, схилені голоси щодо зняття санкцій з Росії, відкриття польськими «кресов'яками» «другого фронту» проти України свідчать, що коло «добросусідства» стискається. А Будапештські гарантії щодо без'ядерного статусу дедалі менше згадуються в нових передвиборних програмах політичних лідерів країн, які обіцяли Києву безпеку.

За цих умов обґрунтовувати, що УНІ – це світоглядне поняття, пов'язане з усвідомленням нацією стратегічної мети свого розвитку, збереженням її основних ознак та підвищенням духовно-інтелектуального потенціалу в світовому розмаїтті держав, замало. Тим паче цього недостатньо в умовах агресивної та брехливої кремлівської пропаганди, у межах якої Путін афішує на міжнародній арені Українську державу як безземельну і тимчасову, а російська енциклопедія з назвою «Традиція» брехливо і в унісон Кремлю традиційно трактує *українську ідею* як ідеологію, що нібито виражає сепаратизм, заснований на патологічній ненависті до російського народу [7]. Хоча «українську ідею» «Традиція» обґрунтовує багатовіковою імперською брехнею, приписуючи українцям свою, притаманну зазобованим росіянам ненависть та невігластво, однак за тотальної державної підтримки впродовж достатнього часу та організації цільової аудиторії, стурбовано зазначають її автори, може мати катастрофічний, мабуть, для РФ, успіх.

Нинішньому Уряду справді слід стати соборним, українським і гідним людини, нації та цивілізованого людства. Він має знати, що споконвічно видиме джерело існування Росії – це агресивна війна, а невидиме – брехня. Для неї завжди і повсюдно сусідній народ – поняття тимчасове, до повної його асиміляції як «брата», що тимчасово займав «російсько-нашенську» землю. Рубікон давно перейдено. Якщо світ цього не розуміє, то будьмо хоча б ми, врешті, вищими за партійність, кар'єризм, популізм тощо, керуймося єдиними, інтегральними національними інтересами та діймо емерджентно до складових Української держави як якісно нових її структурно-функціональних ознак. Саме запропоновані інтегральні якості *національної ідеї* допоможуть Україні бути європейською не лише за місцем розміщення, демократичною – не за імітацією розрекламованого проведення правових реформ, сильною – не за шумом голосних епітетів, що їх викрикують популісти перед електоратом напередодні чергових виборів, а за стратегічною панукраїнською місією реалізації пріоритетних сенсів державотворення.

Формула «СУГ» відкидає наведені рефлексії російських «енциклопедистів», а збиття малайзійського літака викриває фальш дій уряду Росії. Водночас привертає увагу українців до новітніх історичних реалій, котрі свідчать, що ні інформаційна брехня, ні Берлінський мур є нічим, якщо немає «стіни в головах» народу, якщо в нього є національна ідея – *Freiheit und Einheit* (Свобода і Єдність). Пори те, наше завдання набагато складніше від німецького, бо українцям треба бути не тільки єдиними, щоб стати соборними, відтак – незалежними, аби залишитися вільними і національно тотожними в оточені «братньої» асиміляції сусідів, у зоні їхніх залишкових інтересів щодо ренесансу багатовікового імперського принципу: поділай, захоплюй і владарюй. Завдання ще ускладнюється, бо «стара» Європа призабула і не так часто пригадує світові, як небезпечно звикати та належно не задумуватися над тим, хто підтримує диктаторські режими в Північній Кореї та Сирії, розриває Грузію, Молдову чи намагається це вчинити з Україною!

Попри те, якщо українці зрозуміють і консолідовано запрацюють на свою ідею, дипломатія стане активною та разом із духовно-інтелектуальною елітою, громадськістю боротиметься за неї, то світ навіть при зневірі побачить, як зникає корупція, встає з колін середній клас, збільшується кількість робочих місць, обладнаних згідно з останніми досягненнями сучасної науки,

техніки, а армія оснащується ефективним вітчизняним озброєнням. Може, лише тоді всі серйозно замислимося над небезпеками неоімперських пасток, які втягують нас в ідеологічні тенета «руського мира» та його інформпростору, у практику впровадження симетричної антипропаганди, а найнебезпечніше — у звикання до жертв гібридної війни як кривавого інструментарію перманентного втілення ідеологем цього «мира» впродовж «достатнього часу» для щоденного нищення генофонду української нації, підриву її духу й економіки.

Найбільша небезпека для всіх — якщо гібридну війну доведемо до довготривалої української, позаяк ресурси Росії незіставні з ресурсами будь-якої європейської країни, окремо взятої. Так може статися, якщо запізно зрозуміємо: проблеми, що винесені в титул наведеного тексту, — складні, взаємопов'язані й далеко не риторичні, та, на жаль, у плані системних наукових досліджень як лежали 25 років незайманим перелогом, так і лежать; як не було нової соціогуманістичної (чи навіть декларованої Урядом гуманітарної, у т. ч. інформаційної, ідеологічної) політики, так і немає.

Свобода, Єдність і Соціогуманізм (СЕС) за належної оборонної безпеки потрібні всім — Україні, Європі та світові! Відомий вислів Віктора Гюго, що є щось набагато сильніше за всі армії світу, разом узяті. І це Ідея, час якої настав. Чи ідея СЕС запрацює як вселенська лише тоді, коли людство усвідомить глобальну небезпеку гібридної світової війни й увімкне сигнал *SOS*, — важко спрогнозувати. З надією можна лише сподіватися, що світ знайде профілактично-лікувальне зілля на глобальне гібридне божевілля Кремля. З вірогідністю можна також зазначити, що в умовах глобальної гібридизації, якщо вона неминуча, відбудуться глибинні політичні, економічні, соціальні трансформації, прискоряться мобільні процеси, з'являться нові оборонно-захисні структури та альянси. І УНІ має бути такою, щоб допомогти українцям скористатися очікуваними динамічними змінами гібридного світу та не бути далі «малими і непідготовленими» (чим нам дорікав І. Франко), аби утвердитись, утверждатись (а значить жити, за П. Тичиною), зберегти соборність, українськість та розвиватися далі. Власне, це — найбільш екзистенційно-стратегічні завдання України на фронті нав'язаної їй Росією гібридної війни.

Список використаних джерел

1. Світова гібридна війна: український фронт / за заг. ред. В.П. Горбуліна. — К. : НІСД, 2017. — 496 с.
2. Документи та матеріали з історії міжнародних відносин періоду холодної війни. — Чернівці : Рута, 2008. — 48 с.
3. Перша Львівська демократична (1990–1994). — Львів : Сполом, 2012. — 320 с.
4. Франко І. Зібрання творів : у п'ятдесяти томах. Т. 45. Філософські праці. — К. : Наук. думка, 1986. — С. 407.
5. Vovkanych Stepan. To communicate the senses of Ukrainian struggle against threats of global hybridization to the world : наук. записки. — Львів : Левада, 2017. — 64 с.
6. Вовканич Степан. Україно — пильнуй, світе — не дрімай // Україна молода. — 2017. — 1 берез. — С. 6–8.
7. Украинская идея. Традиция [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://traditio-ru.org/wiki/>

References

1. Horbulin, V.P. (Ed.). (2017). *Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front [World hybrid war: Ukrainian front]*. Kyiv: NISD, 496 p. [in Ukrainian].
2. *Dokumenty ta materialy z istorii mizhnarodnykh vidnosyn periodu kholodnoi viiny [Documents and materials on the history of international relations during the Cold War]*. (2008). Chernivtsi: Ruta [in Ukrainian].
3. *Persha Lvivska demokratychna (1990–1994) [The first Lviv Democratic (1990–1994)]*. (2012). Lviv: Spolom [in Ukrainian].
4. Franko, I. (1986). *Zibrannia tvoriv: u piatdesiaty tomakh. T. 45. Filosofske pratsi [Collection of works in fifty volumes. Vol. 45. Philosophical Works]*. Kyiv: Naukova dumka, P. 497 [in Ukrainian].
5. Vovkanych, Stepan. (2017). *To communicate the senses of Ukrainian struggle against threats of global hybridization to the world*. Lviv: Levada [in English].
6. Vovkanych, Stepan. (2017). *Ukraino — pylnuj, svite — ne drimai [Ukraine — watch, the world — do not drown]. Ukraina moloda — Ukraine is young, March 1* [in Ukrainian].
7. *Ukrainskaia ideia. Traditsiia [The Ukrainian idea. Tradition]*. (n. d.). *traditio-ru.org*. Retrieved from <http://traditio-ru.org/wiki/> [in Russian].